№ 190 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 2 1903 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 2 № 190

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկ. Բաժանորդագրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ. Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Adr. Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից). Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով. Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խոշոր ձեռնարկութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ճանաչված բարեկամը. Նամակ Ուզունլարից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Ի՞նչ է կատարվում Մակեդոնիայում. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Դէպի Արարատ։

ԽՈՇՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մեր քաղաքներն էլ սկսում են դիմել փող ճարելու այն եղանակին, որ վաղուց գործադրվում է եւրոպական քաղաքներում, այն է փող ձեռք բերել կրեդիտի միջոցով կամ ուրիշ խօսքով պարտք անելով։

Մենք ոչ միայն մտադիր չենք դատապարտելու փող ձեռք բերելու այդ եղանակը, այլ և գտնում ենք նրան շատ դէպքերում անհրաժեշտ և նպատակայարմար, սակայն մի պայմանով, որ պարտքը վերցվի լաւ հաշուելով տեղական միջոցները և փողը գործադրվի խելացի և արդիւնաւոր կերպով։

Եթէ քաղաքները չը դիմէին կրեդիտի օգնութեան, նրանք անկարող կը լինէին իրագործել այն մեծ ձեռնարկութիւնները, որ մենք տեսնում ենք բարեկարգ և մեծ քաղաքներում։ Սպասել, որ քաղաքը կարողանայ և իր սնդուկները լցնել հարիւր հազարներով ու միլիոններով և յետոյ կազմակերպել քաղաքի լուսաւորութեան, ջրաբաշխութեան, բժշկական օգնութեան, սպանդանոցի շինութեան և ուրիշ կարիքները, նշանակում է գործը յետաձգել առ միշտ և երբէք չունենալ ոչ մի լուրջ ձեռնարկութիւն։ Մինչդեռ պարտք վերցնելով և քաղաքը բարեկարգելով, հնարաւոր է դառնում ոչ միայն խոշոր ձեռնարկութիւններ իրագործել, այլ և այնքան աւելացնել քաղաքի եկամուտները, որ նրանց շնորհիւ կարելի լինի ոչ միայն վերցրած գումարների տոկոսները ապահովել, այլ և պարտքերի որոշ մասը կանոնաւոր կերպով չէզոքացնել։

Մեր կովկասեան քաղաքները պարտաւորված պէտք է դիմեն կրեդիտի և պարտքի օգնութեան, որպէս զի կարողանան կարճ միջոցում բարեկարգել քաղաքի տնտեսութիւնը։ Եւ թող վերցվեն պարտքեր, միայն թէ կարեւոր է, որ պարտք վերցնելը լաւ կշռադատված և պատճառաբանված լինի և նա առիթ չը դառնայ քաղաքի գործերի խանգարման և սնանկութեան։

Այնպիսի ձեռնարկութիւններ, ինչպէս են ջրի մատակարարութեան, հաղորդակցութեան բարւոքման և կամուրջների շինութեան ձեռնարկութիւնները շատ սակաւ դէպքերումն են լինում անձեռնտու և համարեա թէ միշտ արդարացնում են արած ծախսերը։

Այդ պատճառով մեր քաղաքները իրանց առաջին քայլերում պէտք է դիմեն կրեդիտի այնպիսի ձեռնարկութիւնների համար, որոնք անկասկածելի են շահաւէտութեան տեսակէտով և յետոյ կամաց-կամաց ընտելանալով խոշոր ձեռնարկութիւնների առաջին օրինակներին, ձեռք զարկեն և աւելի դժուար ու պատասխանատու գործերի։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՆԱՉՎԱԾ «ԲԱՐԵԿԱՄԸ»

—

Անկարելի էր, որ վրացիները վերջ ի վերջոյ չը ճանաչէին պարոն Վէլիչկօին։ Եւ նրանք ճանաչեցին այժմ. ճանաչեցին, թէ ինչ բան է եղել իրանց «բարեկամը»։ Վրաց «Ցնօբիս-Փուրցելի» լրագրի մէջ տպված է «Վրացիների կեղծաւոր բարեկամին» վերնագրով մի յօդուած, որի մէջ Վէլիչկօի հասցէին ուղղված են հետեւեալ տողերը.

«Ցաւալի է յիշել, պ. Վէլիչկօ, ինչպէս դուք ձեր մշուշային ֆրազներով և սուտ-բարեկամական երկարախօսութիւններով մեր աչքին թոզ էիք փչում։ Ցաւալի է, շատ ցաւալի, որ վրացիները, չը հասկանալով ձեր գաղտնի մտքերը, ձեր խօսքերին հաւատով և քիչ էլ յոյսով վերաբերվեցին։ Բայց այժմ մեր արտի այն խոկ անկիւնում, ուր ձեզ աջողվել էր խաբէութեամբ և խարդախութեամբ տեղ բռնել որպէս «բարեկամ», խոր կերպով փորված կը լինեն այս խօսքերը. «Այստեղ մի ժամանակ ապրում էր լարախաղաց Վասիլիյ Վէլիչկօն, որ ճարպիկութեամբ խաղում էր վրացական բարեկամութեան անունով»։ Ցանկանում ենք, պ. Վէլիչկօ, որ ձեր չար ոգին և խորամանկութիւնը երբեւիցէ խաղաղութիւն և հանգիստ գտնէին»։

Բերելով վրաց լրագրի այդ խօսքերը, «С.-Петер. Вѣд.» լրագիրը աւելացնում է.

«Այն անձը, որին ուղղված են այս արտաքոյ խօսքերը, վաղուց կորցրել է կարմրելու ընդունակութիւնը»։

Վաղուց, այո։ Բայց և այդպէս, ճանաչել դիմակաւորված թշնամուն շատ ցանկալի կը լինէր։ Եւ մենք ուրախ ենք, որ մեր վրացի հարեւանները մոլորութեան մէջ չը մնացին, ճանաչեցին թէեւ մի քիչ ուշ, բայց այնուամենայնիւ ճանաչեցին...

Լաւ է ուշ, քան երբէք։

ՆԱՄԱԿ ՈՒԶՈՒՆԼԱՐԻՑ

—

Օգոստոսի 21-ին

Սանահին կայարանի մօտ, Դեբետաչայ-գետի ձախ ափի բարձրաւանդակի վրա գտնվում է Ուզունլարը կամ պատմական Օձուն գիւղը։ Սա իր առողջարար օդով, սառնորակ աղբիւրներով, դաշտերով և այգիներով, երկաթուղու կառուցվելուց յետոյ սկսում է իբրև ամարանոց գրաւել Թիֆլիսեցիների ուշադրութիւնը։ Միջակ դասակարգի համար յարմար ամարանոցներից մէկը կարելի է համարել, եթէ մի քանի պակասութիւններ, որոնք խիստ աչքի են ընկնում, վերացվեն։

Կայարանից մինչև գիւղը երկու տեսակ ճանապարհ կայ. մէկը կարճ—քարքարոտ ու լեռնոտ, որով գնում են ոտքով և կամ ձիով, եթէ վարժ են ձի նստելուն, իսկ միւսը, երկու ժամվայ ճանապարհ, գնում են սայլերով, չարաչար վեր ու վայր թռչելով խորթ ու բորդ, քանդքանդված ճանապարհի վրա, որ այնքան էլ դուրեկան չէ։

Գիւղը ունի մօտ 500 տուն, որի բնակիչները բաւական յետ են մնացել լուսաւորութիւնից. համարեա թէ ոչ մի լրագիր չէ ստացվում, թէև Թիֆլիս վերադառնակվածների մէջ կան կրթված երիտասարդներ, որոնք կարող էին շատ բան շինել։ Տնտեսական դրութիւնը աննախանձելի է, որ պէտք է վերագրել հողի սակաւութեանը։ Շրջակայ հողերը պատկանում են իշխաններին, որոնք հողը տալիս են գիւղացիներին շատ կարճ ժամանակով, երբեմն մի տարով, կասկածելով, որ վատ ազդեցութիւն կարող է ունենալ առանց այն էլ վատ յատկութիւն ունեցող հողի վրա։

Գիւղը պահվում է հայկական գիւղերին յատուկ կեղտոտութեամբ, մաքրութեան վրա ոչ մի ուշադրութիւն չեն դարձնում և տանուտէրի կողմից էլ ոչ մի հսկողութիւն և հոգատարութիւն չէ երեւում։ Միակ եկեղեցին, որ մօտ 1100 տարվայ շինութիւն է, վերջերս նորոգվել է եղբ. Սարովեանցների ձեռքով, նոյնպէս անմխիթար դրութեան մէջ է. նախնական զարդը քանդված, աւերակ է դարձած, բաց ասած բանը չունի և գիւղի տնտեսուհիները անարգել մտնում են եկեղեցուն և իրանց արձակած անճոռնի ձայներով խանգարում ժամասացութիւնը, իսկ շուրջը տիրում է նրանց աղբի գարշահոտութիւնը, ուստի և ժողովուրդը եկեղեցուց դուրս գալուց յետոյ քթները բռնած աշխատում են, ոչքան կարելի է շուտ հեռանալ։ Այն ինչ, եթէ շուրջը փոքրիկ ցանկապատ քաշվէր և առաջը մաքրվէր, նա կարող էր ծառայել թէ գիւղացիների և թէ մանաւանդ ամարանոց եկողների համար, իբրև փոքրիկ զբօսավայր—ժողովարան։

Ժամասացութիւնը կատարվում է շատ անշուք և անկանոն, թէև կարելի էր փոքր ի շատէ կարգաւորել, գոնէ պատարագը, այս տեղի դպրոցի աշակերտներից և խելացի երիտասարդներից փոքրիկ խումբ կազմելով. դա ուսուցչի պարտաւորութիւնն է, որը սակայն, ինչպէս լսեցինք, այդ բանի վրա ուշադրութիւն անգամ չէ դարձնում։ Ընդհանրապէս գիւղի երեխաների վրա դպրոցի ազդեցութիւն չէ նկատվում։ Ուսումնարանը, որ մինչև այժմ գտնվում էր խարխուլ շինութեան մէջ, այժմ կառուցվում է պ. Եղիազարեանի միջոցներով նորը, որ եկող տարի պատրաստ է լինելու։ Ի դէպ. քարը, շինութեան համար, բերում են գիւղացիները, որ կատարվում է շատ անկանոն, մի քանիսի վրա միայն ծանրանալով, այն ինչ միւսները բոլորովին հանգիստ են և նե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ

I

Դեռ պատանեկութեան վաղուց անցած օրերից ես մի առանձին հակում ունէի մագլցելու հայրենի լեռների կատարները։ Այդ երբեմն մերկ, անհամբոյր, երկնքի սիրտը մխված քարաժայռերը մի առանձին հրապոյրով քաշում էին իմ սիրտս դէպի իրանց բարձունքը, և ես շատ անգամ անկարող էի դիմադրել իմ ներքին բուռն ձգտման՝ բարձրանալու նրանց դժուարակոխ գագաթները, շնչելու նրանց անապական, թեթև, թարմ ու ազատ օդը, անհուն հրճուանքով դուարճանալու ոտներիս տակ փռված լայնարձակ աշխարհի գեղանկար տեսարաններով։

Ամառային արձակուրդների ժամանակ, աշակերտութեանս օրերում, Թիֆլիսից Ալէքսանդրօպօլ ուղեւորվելիս կամ Ալէքսանդրօպօլից Թիֆլիս վերադառնալիս, մինչ ընկերներս զբաղված էին վէճ ու հայհոյանքով պօստային կայարանների կառավարիչների հետ նոր ձիեր լծելու գործեան հարցի առիթով, ես միշտ ներքուստ գոհ էի մնում այդ վէճ ու հայհոյանքից ու ընկերներիցս գաղտնի անյայտանում էի դէպի կայարանների շրջակաները, ուր ցցված էր մի որ և է ժայռ, մի բարձր, հրապուրիչ անտառապատ կամ մերկ գագաթ։ Ի հարկէ կայարանի կառավարչին հայհոյելուց յետոյ՝ ընկերներս պակաս չէին հայհոյում և ինձ՝ երբ ես, արագոտն եղջերուի նման, հև ի հև վազում էի սարի բարձրութիւնից դէպի արդէն լծված սայլակը, բայց նրանց հայհոյանքներն ու դժգոհութիւնները ինձ վրա ոչ մի ազդեցութիւն չէին գործում։ Ուղեւորութեան սկզբնակէտից ես արդէն նախազգուշացրած էի լինում, որ նրանք այդպիսի դէպքերում կարող են շարունակել ճանապարհն առանց ինձ. Սիրելի ընկերներ. Նրանք հայհոյում էին, բայց երբէք ինձ մենակ չէին թողնում։

Տարիների ընթացքում սարերի գլուխը մագլցելու այդ պատանեկական հակումը աճեց ու զարգացաւ ինձ հետ միասին և դարձաւ մի ախտ, մի առանձին տեսակ մոլութիւն։ Ես բարձրացայ անհամար յայտնի ու անյայտ լեռների գագաթներ, բայց չը կարողացայ յագուրդ տալ այդ իմ մէջ միշտ վառ ու բորբոք ցանկութեան։ Հայրենի լեռների ամենամեծ հսկաները,—Արարատն ու Արագածը,—դեռ ես մնում էին անմատչելի ինձ համար իրանց յաւիտենական ձիւներ՝ անմերձենալի ծածկոյթով։

Յիշում եմ ես դեռ այն վաղուց անցած օրերից մէկը, երբ առաջին անգամ իմ մէջ բարբոքվեց Մասիսի գլուխը բարձրանալու ցանկութիւնը։ Մի գիշեր, Էջմիածին գնալիս, կարծեմ միւռոնօրհնութեան հանդէսին ներկայ լինելու համար, երբ ես քնած էի բացօդեայ Աշտարակի սարահարթի վրա, գեղեցկուհի Արագածի անուշաբոյր ծաղիկների մէջ, կանուխ լուսաղէմին բաց արի աչքերս և տեսայ ուղիղ իմ դէմ ու դէմս մի հրաշալի... տեսիլք։ Երկինքը պարզ էր և նրա անհուն կապոյտութեան մէջ տեղ-տեղ դեռ ևս շողշողում էին մի քանի փայլուն աստղեր։ Ամպի ոչ մի կտոր, ոչ մի նշոյլ անգամ չէր երեւում։ Ես նայում էի և հետզհետէ աւելի ու աւելի ապշում,—աստղերի մօտ, ուղիղ երկնքի սրտի մէջ, վարդի վառ գոյնով փայլում էր ձիւնի թէ ամպերի մի հրաշագեղ զանգված։ Երկիրը պատած էր դեռ ևս առաւօտեան աղջամուղջի միապաղաղ վարագուրով և ես չէի կարողանում հասկանալ, թէ ինչ կարող էր լինել երկնքի այդ սարօրինակ զարդը, որ հսկայական յակինթի նման վառվում էր անհուն բարձրութեան մէջ։

Փարպեցի ձիապանը շուտով զարթեց քնից և ես մատնացոյց արի նրան երկնքի սրտի մէջ վառվող տեսարանը։

—Տեսնո՞ւմ ես։

—Տեսնում եմ։

—Ինչ բան է։

—Մասսի գլուխը։

—Ա՜... բացականչեցի ես Միքելիչի ուխտաւորի նման ու վեր թռչելով տեղիցս՝ սկսեցի սրբել աչքերս երկնային վեհ տեսարանը աւելի լաւ դիտելու համար։

II

1903 թւականի օգոստոսի 14-ն էր։ Ճանապարհորդների մի արշաւախումբ պատրաստվում էր վերելք կատարել դէպի Արարատ։ Հասել էր ժամանակը կատարելու իմ վաղեմի ցանկութիւնը, և ես առանց երկար ու բարակ մտածելու միացայ այդ արշաւախմբին։ Երկու օր հազիւ անեցին իմ նախապատրաստութիւնները։ Ա. Ենանգուլեանի խորհրդով, որ արշաւախմբի ղեկավարն և առաջնորդն էր, ես լարել տուի ալպեան կօշիկներ, հաստ մեխերով կրունկների տակ, պատրաստել տուի ալպեան գաւազան,—յատուկ սրբելու մեծ խողովակի մի երկար կոթ, երկաթեայ սրածայր վերջաւորութեամբ,—և վերցնելով հետս տաք շորեղէններ,—տաք ներքնահագուստ, ձմեռվայ վերարկու, տաք վերմակ, եափինջի, գլխանոց, ձեռնոցներ—օգոստոսի 14-ի գիշերը կազմ և պատրաստ կանգնած էի Թիֆլիսի կայարանում, երեւանեան գնացքի առաջ։ Մտքումս ես ինձ ու ինձ ծիծաղում էի վերցրածս տաք շորերի առատ քանակութեան վրա։ «Նորդէնշիլդն անգամ, որ այժմ թափառում է հարաւային բևեռի սառուցներում, ինձնից աւելի տաք շորեղէններ վերցրած չի լինի իր հետ»—հեգնում էի ինքս ինձ՝ կանգնած վագոնի առաջ, երբ իմ շորերի երկու մեծ կապոցները ներս էին տանում։ Կայարանում տիրում էր խեղդող տօթ ու ջերմութիւն, իսկ ես դեռ չէի ճաշակել Արարատի բևեռային ցրտերի սաստկութիւնը։

Զանգակը խփեց երրորդ անգամ և գնացքը հանդարտութեամբ շարժվեց տեղից։ Ագահութեամբ նայում էի ես վագոնի պատուհանից մի կանացի սիրուն դէմքի և աշխատում ընդ միշտ տպաւորել նրան հոգուս մէջ՝ վտանգի օրհասական վայրկեանին մի վերջին անգամ ևս նրան հրաժեշտ տալու մխիթարութիւնն ունենալու համար։ Արդեօք կը վերադառնամ նորից, կը տեսնե՞մ նրա միշտ սիրելի, միշտ անգին ու անփոխարինելի պատկերը...

Երկրորդ կարգի վագոնում, որ երկաթուղու վարչութեան կողմից յատկացրած էր արշաւախմբի անդամներին, մոմերի աղօտ լոյսի մէջ տիրում էր աշխոյժ խրախճանք։ Չը նայելով

ղութիւն չին քաշում. ամառային ժամանակ այդպէս վարվելը, կարգադրիչների կողմից շատ անխղճութիւն է. հասարակական գործը հաւասարաչափ ամէնի վրա էլ պէտք է ծանրանայ։

Եկեղեցու մօտ, մի քանի աստիճանների վրա բարձր շինված են չորս գեղեցիկ քանդակներով սիւներ, որոնց տակ, ինչպէս ասում են, հանգչում է մեր Թագաւորներից մէկի, կարծեմ Սմբատի ոսկորները։ Այժմ դա ծառայում է իբրև զանգակատուն, իսկ այն հրաշալի քանդակները, որ կազմում են սիւների գեղեցկութիւնը, կամաց-կամաց տաշվում են տեղացիների ձեռքով և փոքրիկ աչքացաւի համար գործածվում... Սիւների ներքին մասը արդէն բոլորովին որդնել է։

Ինչպէս ասացինք, գիւղը գրաւում է Թիֆլիսեցիների ուշադրութիւնը։ Սակայն տեղացիք աշխատում են, որչափ կարելի է շատ բան կորզել նրանցից։ Գիւղի գրաւիչ կողմերն են կաթը, մածունը, ձուն, կարագը և այլ այսպիսի կենսական պիտոյքները, բայց դրանք շատ թանգ են. օրինակ՝ կաթը բաժակը 5 կ., կարագը, որ հազիւ է գտնվում, ֆունտը 30—40 կ., հոյած ձուը 50 կ., միսը—10 կ., միայն ձուն և վառելին է, որ մի փոքր էժան է. օրինաւոր բնակարան, որ դեռ ևս շատ քիչ կայ, նոյնպէս թանգ է։

Ուզունլարի չուրջը, մէկը միւսից շատ մօտ գտնվում են Ամոչ, Իգահատ, Արդուի և այլ գիւղերը, որոնք բոլորն էլ օժտված են բնութեան գեղեցկութեամբ, հարուստ անտառներով և պատմական յիշատակներով։

Եթէ գիւղը մի փոքր կարգաւորվի, շատ կարելի է, Ուզունլարը կը դառնայ գեղեցիկ ամարանոցներից մէկը մեր միջակ դասակարգի համար, մանաւանդ, որ երկաթուղին էլ շատ լաւ ժամանակ է ունենում Թիֆլիսից և հասնում այնտեղ։ Ամէն մի անձ, լինի նա ծառայող թէ վաճառական, միշտ միջոց կունենայ առանց մի րոպէ գործից յետ ընկնելու, ամբողջ կիրակին այնտեղ, իր ընտանիքի հետ անցկացնելու։ Իսկ գրաւիչ քաղաքացուն դէպի գիւղը, որ միշտ խույս է տալիս նրանից, շատ ցանկալի է։

Հայ.

ՆՈՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Кавказъ» լրագրում տպագրված է հետևեալը. «Երէկ, օգոստոսի 31-ին, Թիֆլիսում, Վանքի մայր եկեղեցու գաւթում, ժամի $12\frac{1}{2}$-ին, տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ, որին ներկայ էին մօտ 2000 անձինք, որոնք դրանից առաջ եկեղեցում ժամերգութիւն էին լսում։ Հոգեհանգստի վերջանալուց յետոյ՝ ամբոխի մէջ սկսեցին ցրվել հայերէն լեզուով պրօկլամացիաներ, և մի և նոյն ժամանակ ամբոխը, յարձակվելով գաւթի մէջ գտնվող ոստիկան զինուորների վրա, սկսեց ծեծել նրանց։ Ոստիկանական զինուորներին անյապաղ օգնութեան հասաւ 3-րդ քաղաքամասի պրիստաւ Գեղէվանով՝ ոստիկանական մի զօրախմբի հետ, որ գտնվում էր եկեղեցու պարսպից դուրս։ Ամբոխը դիմաւորեց ոստիկաններին ատրճանակների հարուածներով և քարերով, որոնց ոստիկանները պատասխանեցին, իրանց իշխանութեան հրամանով, ատրճանակների հարուածներով։ Դրանից յետոյ անկարգութիւնների տեղը հասաւ Թիֆլիսի ոստիկանապետը ձիաւոր պահապանների հետ միասին և վերջ դրեց անկարգութիւններին, իսկ վրա հասած կոզակների մի զօրախմբի օգնութեամբ վերջնականապէս վերականգնեց հասարակական կարգը։ Ոստիկաններից մի քանի հոգի ստացան վիրավածքներ. ամբոխից մէկ հոգի մահացու վէրք է ստացել»։

—

Հայերիս քաջ ծանօթ դոկտոր Պաուլ Ռոհրբախ ներքին գերմանական կառավարութեան կողմից նշանակված է գերմանական արևելեան Աֆրիկայի (deutsches Ost Afrika) ընդհանուր կոմիսար։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ արդէն մշակված է քաղաքային բոլոր փողոցները կատարելագործված եղանակով քարայատակելու նախագիծը, որը և շուտով կը ներկայացնվի դումայի քննութեան։

—

«Русск. Вѣд.» լրագրին հաղորդում են, որ կոմս Լ. Ն. Տոլստոյ ներկայումս գրում է մի նոր գրուածք, որ պէտք է տպվի բարեգործական նպատակով շուտով լոյս տեսնելի մի ժողովածուի մէջ։ Իր նոր գրուածքի նիւթ Լ. Ն. Տոլստոյ ընտրել է բուդդայական մի առակ։

—

Կիրակի, օգոստոսի 31-ին, երեկոյեան, Հաւլաբարի ժողովրդական Թատրոնում հայ Թատերասէրները տուին 34-րդ հանրամատչելի ներկայացումը։ Ժողովրդի ցանկութեամբ կրկնվեց «Թուղթ խաղացողի կեանքը»։ Դերակատարները մեծ մասամբ նոյն անձինքն էին։ Խաղը բաւական լաւ անցաւ և բաւարար տպաւորութիւն թողեց հասարակութեան վրա։ Ներկայ էր երկսեռ մեծ բազմութիւն։

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ ներկայ օգոստոս ամսին լրացաւ Թիֆլիսի 2-րդ արական գիմնազիայի տեսուչ Գամկրելիձէի մանկավարժական գործունէութեան 25-ամեակը։ Գամկրելիձէն Թիֆլիսի մանկավարժական աշխարհում յայտնի է որպէս վերին աստիճանի բարեխիղճ և մարդասէր անձնաւորութիւն։ Շնորհիւ իր համակրելի յատկութիւնների նա սիրված է իր սաներից և վայելում է հասարակութեան համակրանքը։ Նրա բազմաթիւ յարգողներից կազմվել է մի շրջան, որը պատրաստվում է հանդիսաւոր կերպով տօնելու յոբելեարի քսան և հինգամեակը։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Վերջին ժամանակներս մեզանում յաճախ մարդասպանութիւնների դէպքեր են պատահում։ Հէնց շաբաթ, օգոստոսի 28-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, քաղաքիս հին մասում, պօստային կայարանի մօտ մի երիտասարդ հիւան վէճի բռնվելով, իսկոյն սուրը հանելով խրեց իր հակառակորդ պատանի Մկրտիչ Ցակոբեանի փորը։ Վիրաւորվածի փորոտիքը դուրս թափվելով, իսկոյն և եթ մեռաւ։ Միւս օրը, օգոստոսի 29-ին կրկին նոյն ժամին, նոյն մասի մի գինետան մէջ մէկ պատանի վիճաբանութեան ժամանակ դանակով մահացու վէրք հասցրեց ոսկերիչ երիտասարդ Յովհաննէս Արաբեանցին։ Նոյն գիշերը քաղաքիս Ռաբաթ թաղում մի վրացի սրով մահացու վէրք հասցրել է մի ուրիշ վրացու։ Այս երեք յանցաւորներն էլ իսկոյն և եթ ձերբակալվեցին ոստիկանութեան ձեռքով»։

—

ՋԻԲՐԱՅԷԼԻՑ մեզ գրում են. «Ահա քանի ժամանակ է, որ Սունժենսկօ-Վլադիկավկազեան կազակների գունդն այստեղ է գտնվում։ Նա օգոստոսի 25-ին կատարեց զինուորական տօնախմբութեան հանդէս։ Այդ օրը տեղական հայ և թուրք առևտրականները գնդապետ օգնական Ամիրջանովի առաջնորդութեամբ ներկայացան պ. գնդապետին և շնորհաւորեցին զօրքի տօնը, նուիրելով գնդին երեք գլուխ շաքար և երկու ֆունտ թէյ։ Պ. գնդապետը սիրալիր ընդունեց առևտրականներին և յայտնեց, թէ իր և թէ զօրքի կողմից սրտանց խորին շնորհակալութիւն և, ի միջի այլոց, ասաց, որ տեղական առևտրականների և ժողովրդի դէպի հիւր եկած զօրքը ցոյց տուած յարգանքը անմոռաց կը մնայ ամէն մի կազակի սրտում։ Ջիբրայէլը յետ ընկած և պարսից սահմանին մօտ լինելով, բնակիչները զրկված են որ և է զուարճութիւնից. շնորհիւ վերոյիշեալ գնդի, ամառս մեզանում շատ ուրախ անցաւ և մինչև անգամ բաղդ ունեցանք ներկայ լինելու մի քանի անգամ երեկոյթների, որոնք տրվում էին օգուտ տեղական ուսումնարանի, նոյն գնդի սպաների և մի քանի տեղւս սիրողների մասնակցութեամբ»։

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ մեզ գրում են. «Տասնեակ տարիներից ի վեր է, որ մեր այս յետընկած ու մոռացված գաւառական քաղաք կոչվող անկիւնը չէ ճաշակել գեղարուեստի անոյշ քաղցրութիւնից։ Պատճառը մեր նախկին պ. գաւառապետն էր, որը, նկատի առնելով տեղացիների նիւթական աղքատութիւնը, նպատակայարմար չէր համարում վերջիններիս համար թէ ներկայացումները և թէ զանազան ժողովրդական զուարճութիւնները։ Անցեալները մի խումբ ուսանողներ, իբրև սիրողներ, մի կերպ աջողեցնում են մի փոքրիկ ներկայացում տալ, մի պատուաւոր քաղաքացու սրահում։ Մինչև այդ աջողութեան հասնելը վերջիններս շատ չարչարվեցին։ Խաղացվեց Փառնակէսի «200,000»-ը և ռուսերէն «Мачиха» դրաման 3 գործողութեամբ։ Արդիւնքը լոկ ծախսը ծածկելու համար լինելով, միմիայն հրաւիրված էին որոշ մարդիկ, բայց հակառակ սպասածի՝ սրահը լցված էր առանց ազգի խտրութեան երկսեռ հետաքրքիր հասարակութեամբ։ Ներկայացումը անցաւ բաւարար։ Վերջում եղան ասիական պարեր։ Գիշերվայ ժամը 1-ին ժողովուրդը ցրվեց գոհ տրամադրութեան տակ։ Այժմ տեղացիների մի ուրիշ խումբ, ցանկանալով հասարակական որոշ նպատակի համար ներկայացում տալ, վճռեց խաղալ Սունդուկեանցի «Պէպօ»-ն, և սպասում է Բագուի նահանգապետի թոյլտուութեանը, որը շուտով Շամախում կը լինի»։

—

ԱՂՔԻԼԻՍԱ գիւղից մեզ գրում են. «Ղութնի-Ղշլաղցի Մեսրոպ Ցակոբեանը նշանել էր իր որդի Մարտիրոսին այն գիւղացի Գրիգոր Մովսէսեանի աղջկայ հետ։ Երկու կողմից բարեկամները և հրաւիրեալները խմբված էին Մովսէսեանի տանը։ Ըստ սովորութեան հրաւիրեցին տեղական Խաչատուր քահանային, որպէս զի օրհնէ նշանը և ուրախացնէ հանդիսականներին, որոնք վաղուց արդէն փոխադարձ աչքալոյս ասելով միմեանց, դատարկում էին օղիի շիշերը և ամէն բան վերջացած էին համարում։ Խնդրեցին քահանային վերկենալ շուտով և խօսեցնել փեսացուին ու հարսնացուին։ Քահանան տեսնելով, որ փեսացու Մարտիրոսը 8—9 տարեկան երեխայ է, բացէ ի բաց մերժեց նշանն օրհնել։ Ամէն կողմից ձայն բարձրացրին, աղաչում էին քահանային, որ չը կտրէ ալկոհոլի ազդեցութեան տակ նոր սիրով շաղկապված երկու բարեկամի սրտերը, բայց մերժում ստացան։ Մի շաբաթ յետոյ մանկահասակ փեսացուի հայրը, ամաչելով իրան բռնած ընթացքից, եկաւ և յետ տարաւ նշանի համար բերած նուէրները»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅՈՒՄ

Մակեդոնական կազմակերպութիւնը Սօֆիայում սարսափելի տեղեկութիւններ է ստացել Բիտօլիական շրջանից. Թիւրքաց զօրքերը մոխիր են դարձրել Ռեսնայի, Օխրիդայի, Սարումկայի և Կրուշեվօի շրջականների բոլոր գիւղերը, աւերել են մի քանի յունադաւան եկեղեցիներ և վանքեր, և որ աւելի նշանաւոր է,—հրդեհել են այն տուները, ուր ապաստանվել էր անից ու անդից զրկված գիւղական ազգաբնակութիւնը, որը գոհ գնաց անտառային հրդեհների բոցերում։ Գիւղերում մնացող բնակիչները, բոլորը առանց բացառութեան կոտորածի ենթարկվեցին։ Բ. Դուռը պաշտօնապէս ապացուցել է դալիս չափազանցրած լուրերի դէմ, որ տարածում է մակեդոնական կոմիտէտը Սօֆիայից, բայց վերևում նկարագրած աւերմունքները հաւանական են երևում թիւրքաց զինուորական տակտիկայի տեսակէտից։

—

«Politik»-ը հաղորդում է հետևեալ լուրը, որ

որ գիշերվայ ժամը $12\frac{1}{2}$-ն էր, բայց ոչ ոք չէր շտապում քնելու. խօսք, զրոյց, ծիծաղ, կատակներ, որոնց ամենքի նիւթն էլ առաջիկայ ճանապարհորդութիւնն էր, դեռ երկար շարունակվում էին խումբ-խումբ հաւաքված շրջաններում. Ես էի միայն, որ գլուխս դուրս հանած պատուհանից՝ երկար նայում էի անյայտացող Թիֆլիսի գիշերային գեղեցիկ տեսարանին, Նաւթլուղի, Սօղանլուղի, Մանէուլի [illegible], միանման, ամպերի արանքից հազիւ լուսաւորող լուսնի փայլման տակ անվերջ փռված դաշտերին։

Անցաւ աննկատելի կերպով մի-երկու ժամ. վագօնում խօսակցութիւնն ու ծիծաղը դադարեցին. զրուցող խմբերը ցրվեցին. ճանապարհորդակիցներս, որոնցից շատերի հետ ես դեռ չէի ծանօթացել, տեղաւորվեցին ազատօրէն փափուկ նստարանների վրա։ Իմ չուրջս տիրեց խորին լռութիւն. և միայն շոգեմեքենայի խուլ հառաչանքն ու անիւների անընդհատ, միանման, ձանձրալի թխթխկոցն էր, որ խանգարում էր գիշերային խորին լռութիւնը։ Ես ևս փորձեցի պառկելու նստարանի վրա ու քնելու, բայց այդ փորձը անյաջող անցաւ.—վրդոված նեարդերս չէին հանգստանում, միտքս հեռու էր թռչում. Ես ամենևին չէի մտածում Արարատի և նրա վերելքի դժուարութիւնների կամ վտանգների մասին. ոչ. իմ միտքս ամբողջովին զբաղված էր օրվայ հրատապ հարցով և այդ երեկոյեան, ճանապարհ ընկնելուց փոքր ինչ առաջ լսած նորութիւններով։

—Տէր-Աստուած, արդեօք ինչ պիտի լինի սրա վերջը, արդեօք ինչ է գալու մեր գլխին... հարիւրերորդ անգամ կրկնում էի իմ շուրթունքներս ու հեռացնում քունը իմ աչքից։

Ցանկարծ լսվեց մի բարձրաձայն խռկոց. հայեացքս ակամայից գցեցի հանդիպակաց նստարանի վրա։ Փաթաթված բարակ վերմակով՝ այնտեղ պառկած էր իմ ընկերներից մէկը, որի հետ ես նախընթաց օրը առիթ էի ունեցել ծանօթանալու։ Դա մի լեհացի էր, մի արիական լեհացի դէմքով և հայեացքներով, որ Պետերբուրգի աշխարհագրական ընկերութեան կողմից ուղարկված էր Կովկաս՝ ուսումնասիրելու մեր երկրի բուսական հարստութիւնը։ Առիթից օգուտ քաղելով՝ նա միացել էր մեր արշաւախմբին Արարատ բարձրանալու և նրա բուսականութիւնը ուսումնասիրելու համար։ Իմ առաջ ձգված էր մի երկայն, բարակ, թեթև, «օդեղէն» մարմին, բարձի վրա հանգչում էր մի համակրելի, կանոնաւոր գծագրութեամբ փոքր ինչ գունաթափ դէմք։ Ես երկար նայում էի այդ դէմքին... «Երջանիկ ազգ, երջանիկ ժողովուրդ. երջանիկ նոյն իսկ Թշուառութեան մէջ. դուք գիտէք միութեան արժէքը. դուք գիտէք մայրենի լեզուի դիւթական նշանակութիւնը, դուք գիտէք այն միջոցները, որոնք յարգելի են դարձնում ձեզ նոյն իսկ ձեր թշնամիների աչքում. դուք մեծ էք նոյն իսկ ձեր ստրկութեան մէջ. իսկ մենք...»

Կրինեվեցկին, այդպէս էր լեհացի բուսաբանի ազգանունը, մի քանի անգիտակցական շարժումներ արաւ քնի մէջ և վրայից վայր գցեց վերմակը։ Պատուհանը բաց էր. այնտեղից ցուրտ քամի էր փչում. ես կռացայ, վերցրի վերմակը և փաթաթեցի նրան։ Լեհացին զարթնեց, բարձրացրեց գլուխը, շնորհակալութեան մի քաղցր ժպիտ ուղղեց ինձ և, անշուշտ յիշելով մեր նախընթաց օրվայ խօսակցութիւնը՝ կամացուկ մրմռաց։

—Փոխադարձ բարեկամութեան սկիզբն էք դնում։

Ես ևս ժպտացի և հաւանութեան նշան արի գլխով։

III

Արշաւախմբի մէջ էր և մի հայ ուսանող, Մոսկվայի տեխնիքական ուսումնարանից, Գաբրիէլ Սարգսեան, մէկը այն պատուական երիտասարդներից, որոնց, դժբախտաբար, յաճախ չենք պատահում։ Ինչ ուզում են թող ասեն հայի անմիաբանութեան և փոխադարձ ատելութեան մասին, ես հաւատարիմ կը մնամ իմ առանձին կարծիքին։ Բիւր անգամ ինձ պատահել է դրա հակառակը տեսնել։ Ցեղային արիւնակցութիւնը բնազդի զօրութեամբ միշտ որոնում է իր հարազատին. հայի աչքը միշտ հայի վրա է, հայի սէրն ու համակրանքը, առանց բացառութեան, ամենից առաջ պահվում է հայի համար։ Մեծ մասամբ օտարներից բաղկացած խմբի մէջ՝ իմ համակրանքն ուղղված էր դէպի երկու հարազատները... Անշուշտ նոյն բնական զգացմունքն էր ոգևորում և ուսանող Սարգսեանին. մենք շատ շուտ մտերմացանք իրար հետ և օգնութեան կարօտ դէպքերում ամենից առաջ դիմում էինք իրար։

Սարգսեանը ինձ խնդրել էր զարթեցնել իրան այն ժամանակ, երբ գնացքը կը մանի Շահալուի գեղանկար ձորը։ Խառնաշփոթ երազների մէջ հազիւ մի ժամ աչք փակելուց յետոյ՝ ես զարթեցի ուղիղ այն ժամանակ, երբ գնացքը կանգ առաւ Սանահինի կայարանում. Լոյսը նոր էր բացվում. ձորում դեռ տիրում էր առաւօտեան թեթև աղջամուղջ։ Դեբէդը խշշալով գլորում էր իր պղտոր ալիքները։ Որքան փոփոխութիւն մի-երկու տարվայ մէջ։ Կայարանի տեղում կատարված են ահագին փորուածքներ. հաւասարեցրած լեռնալանջերի վրա այս ու այն տեղ ցրված են հսկայական շինութիւններ. ձորի յատակը կարծես լայնացել, տեղի է տուել կուլտուրական աշխատանքի անդիմադրելի—յաղթող հրամանի առաջ։ Շոգեմեքենաները ազատօրէն անցուդարձ են անում բազմաթիւ ռէլսերի վրա այն տեղում, ուր առաջ մի նեղ արահետ էր անցնում, և նրանց սուլոցը մեծազօրդ արձագանք է տալիս՝ դիպչելով ձորագլխի սեպաձև ժայռերին, ժայռեր, որոնք սովոր էին առաջ խոր լռութեան մէջ ականջ դնել միայն հովուի սրնգի մեղմ սուլոցին։ Եւ նրանք են միայն, այդ ահարկու, խոժոռահայեաց ժայռերը, որ մնացել են դեռ ևս անփոփոխ կախված օդի մէջ, ձորաբերանի աշխեցուցիչ բարձրութեան վրա, այնպէս, որպէս եղել են հազարաւոր տարիներ առաջ։ Ինձ թւում էր, թէ նրանք դեռ ևս չեն հաշտվել այն եղելութեան հետ, ինչ կատարվել է այս վերջին տարիների ընթացքում իրանց ոտների տակ, ձորի խոր յատակում, և դեռ ապուշ կտրած՝ օր ու գիշեր նայում են ու նայում դէպի վայր և չեն կարողանում գալ ոչ մի եզրակացութեան... Բարեկամ է մօտենում իրանց, թէ թշնամի. ով գիտէ...

(Կը շարունակվի)

ճշտութիւնը չէ կարելի երաշխաւորել, որ վերջին նշանաւոր կռիւների ժամանակ ապստամբութեան մակեդոնական շրջանում, Դեբրայի մօտ սպանվեց ապստամբութեան գլխաւոր պարագլուխ Բորիս Սաֆարով, որի մարմինը թիւրքերը տարան։ Շատ կարելի է, որ այդ դէպքը կոմիտէտները ծածկում են, վախենալով, որ ընդհանուր սարսափ չը տարածվի ապստամբների մէջ։

—

Հերքվում է այն լուրը, որ իբր Բ. Դուռը Էդհէմ-փաշային գլխաւոր հրամանատար է նշանակել Բուլղարիայի դէմ և որ Թիւքաց զօրքերն արդէն անցել են բուլղարական սահմանը Մուստաֆա-փաշայի մօտ, բայց Բուլղարիային, որպէս վասալի, տաճկական պատերազմ յայտարարված չէր։ «Berliner Tageblatt» սակայն պնդում է այն բանի վրա, որ պատերազմը մազից էր կախված. գինուորական բարձրագոյն խորհուրդը խորհրդակցութիւններից յետոյ, որոնք տեւեցին Իլդիզ-Քիօսկում ամբողջ գիշերը, իբր թէ այն կարծիքը յայտնեց, թէ հարկաւոր է ուլտիմատում ուղարկել Բուլղարիային, բայց սուլթանը յետաձգեց իր վճիռը մի քանի օրով։ Այսպէս է հաղորդում լրագրին նրա Կ. Պոլսի թղթակիցը։

—

«Port» լրագիրը, հակառակ գերմանական մի քանի ուրիշ լրագիրների, հաղորդում է, որ Վիէննայում մերձակայ շաբաթների ընթացքում կարող են ձեռք առնվել շատ նշանաւոր վճիռներ մակեդոնական հարցի վերաբերմամբ։ Բալկանեան ծրագրի ընդարձակումը, որ նախատեսել էին պայմանաւորված պետութիւնները, աւելի և աւելի անխուսափելի է դառնում և քրիստոնեայ ընդհանուր նահանգապետի նշանակումը Մակեդոնիայում աւելի և աւելի հաւանականական է դառնում ներկայ հանգամանքներում։ Մերձակայ շաբաթների ընթացքում մակեդոնական ապստամբութիւնը կը թողնվի իր բնական ընթացքին, որովհետև անպատեհի պատերազմի հնարաւորութիւնը Բալկանների վրա այս տարի վերացված է համարվում։ Ուշ աշնանը, երբ լեռնային ձմեռը վերջ կը դնէ ապստամբութեանը, կը սկսվեն դիպլոմատիական բանակցութիւնները Վիէննայի նոր ծրագրի համաձայն այն պայմանով, որ ձմեռվայ ընթացքում կարելի լինի այնպիսի դրութիւն ստեղծել, որ անհնարին դառնայ ապստամբութեան նոր բռնկում գարնանը։

—

Մակեդոնական կոմիտէի նպատակները եւ միջոցները.—Այդ վերնագրով «Kölnische Zeitung» լրագրում տպված է այդ լրագրի Սոֆիայի թղթակցի խօսակցութիւնը Մակեդոնիայի ապստամբութեան ղեկավարներին շատ մօտ կանգնած մի անձի հետ։ Ահա թէ ինչ ասաց նրան այդ մակեդոնացին.

—Մեր նպատակը դուք գիտէք։ Մենք ամեն ջանք գործ ենք դնում օտար պետութիւնների միջամտութիւնն առաջ բերելու համար։ Բանը այստեղ աւելի բարոյական ապաւէրութեան մասին է, որ եւրոպական միջամտութիւնը կը գործէ թիւրքական օրէնքի վրա, քան անմիջապէս պաշտպանութեան մասին Մակեդոնիայի ազատութեան կամ ինքնավարութեան մասին։ Թիւրքիան էապէս չէ փոխվում, բայց շատ ենթարկվում է ազդեցութեանը։ Որպէս ապստամբվողներ մենք չենք կարող նրա վրա անմիջական ճնշում գործ դնել։ Մեր շարքերում շատ մարդիկ կան անիշխանական հայեացքներով, մարդիկ, որոնք գործում են ի վնաս մինչև անգամ իրանց սեփական եղբայրների, բայց մենք հարկադրված ենք նրանցից էլ օգուտ քաղել։ Այլ կերպ չէ կարելի օթափեցնել գիւղական ազգաբնակութիւնը և պետութիւնները մասը մասին չեն խփի, մինչև որ նրանց նիւթական շահերը չը վտանգվեն։

—Բայց դինամիտը, սպանութիւնները և սարսափը, որ գործ են դնում կոմիտէտները, ոչ միայն Եւրոպայի համակրութիւնը չեն գրաւել տալ, այլ ընդհակառակը կը զրկեն եւրոպական պետութիւններին միջամտելու հնարաւորութիւնից,—պատասխանեց թղթակիցը։—Մակեդոնացիները ինչ միջոցով են ուզում այդ միջամտութիւնը առաջացնել։

—Եթէ մեզ չի աջողվի առաջացնել Եւրոպայի գործնական աջակցութիւնը, գոնէ մենք կառաջացնենք պատերազմը Թիւրքիայի և Բուլղարիայի միջև։ Այժմ արդէն հասարակական կարծիքը Բուլղարիայում, որ առաջ պատերազմի դէմ էր, սկսում է հակվել, որ ամբողջ բուլղարական ազգաբնակութեան ջնջումը Մակեդոնիայում պատերազմից էլ աւելի մեծ թշուառութիւն է։ Մակեդոնացիների սատարկ գաղթը դէպի Բուլղարիա, որոնք բաղկացած էին ոչ միայն անօգնական փախստականներից, բայց և ինտէլլիգէնցիայից, վերջ ի վերջոյ կը պահանջէ Բուլղարիայից Մակեդոնիայի ջնջման պատասխանը։ Անիշխանութիւնը կարող է անցնել Բուլղարիա, և նա ստիպված կը լինի պատերազմը գերադասել խռովութիւններից։ Ահա թէ ինչ բանի վրա մենք հաստատ յոյս ունենք. թէ ինչ կը լինի պատերազմից յետոյ,—անյայտ է. սակայն մակեդոնացիների համար աւելի վատ չի լինի մինչև անգամ պատերազմի դժբաղդ ելքի ժամանակ։ Անագին ապաւորութիւն գործեց Բուլղարիայում այն հանգամանքը, որ մակեդոնական ապստամբութիւնը, որը կարծես հանգչում էր, նորից բռնկվեց առաջինից աւելի մեծ ոյժով։ Միջոցները, զէնքը և անձնազոհութիւն անելու պատրաստականութիւնը դեռ եւ բոլորը սպառված չեն։ Մեր ծրագիրը,—այդ ես թոյլ եմ տալիս,—առանձին դէպքերում անարժան միջոցներ է պարունակում, բայց ընդհանրապէս նա ձգտում է դէպի ազնիւ նպատակ։ Մենք դինամիտով կուերենք մակեդոնական քաղաքները, մենք կը թունաւորենք աղբիւրները եւ ջրանցքները, մենք կայրենք գիւղերը, կոչնչացնենք հունձը, կը փչացնենք հեռագրաթելերը եւ երկաթուղիները, մենք Մակեդոնիան անապատ կը դարձնենք, բայց մենք կը գիջենք միայն ուժին կամ այն անձանց, որոնք կերաշխաւորեն մեզ մեր կեանքի պայմանների բարւոքումը։ Դժբաղդաբար մենք ստիպված ենք բռնութեան միջոցների դիմել մինչև անգամ մեր ցեղակիցների վերաբերմամբ։ Որովհետև գիւղացին, որքան էլ նա անտանելի լինի, շատ կպած է իր հողին, թող է և միայն այն ժամանակ կը հրաժարվի իր չէզոք դրութիւնից, երբ վերջին ծայր դժբաղդութեան կը հասնի, այժմ երբ նա այլ ևս կորցնելու ոչինչ չի ունենայ։ Ազգաբնակութեան մասամբ դեռ ևս մեզ հարկաւոր չեն, բայց շուտով կը հասնի ժամը, երբ նրանք պարտաւոր կը լինեն բոլորը ոտքի կանգնել։ Ներկայ ջնջման կռուի համար մեզ բաւական են առանձին հրոսակախմբերը, որոնք սիրով գնում են պատերազմելու։ Մենք դինամիտ և այլ պայթուցիկ նիւթերի առատ պաշար ունենք, մենք ժամանակի բակտերիաներ մօտ քան ամաններ, զէնք, ռազմամթերքներ և փող ունենք։ Մեզ հեշտ չէ ընկճել։ Մենք ամենևին անիրագործելի երազներ չունենք, մենք բոլորս մահվան ենք սպասում, մենք շատ լաւ գիտենք, որ Թիւրքիան զօրեղ է մեզանից, բայց մենք կը կռւենք բոլոր միջոցներով և մինչև վերջին ծայրը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Պետերբուրգի Թիւրքաց դեսպանութիւնը հաղորդեց լրագիրներին Օսմանեան կառավարութեան հետեւեալ շրջաբերական կարգադրութիւնը, որ հրատարակված է մակեդոնական բոլոր քաղաքներում և գիւղերում։ «Նախազգուշութիւն. Բուլղարական ագիտատորները մի ժամանակից սկսած խախտում են կարգը և հանգստութիւնը Ադրիանոպոլի, Մոնաստիրի և Կոսովի վիլայէթներում ամեն տեսակ աւազակային գործողութիւններով, հարկադրելով պարզամիտ գիւղացիներին ապստամբվել և խաբում են նրանց։ Այն կործանարար գաղափարները, որ այդ ագիտատորները քարոզում են գիւղացիների մէջ, և նոյնպէս դրդումները, որոնց նրանք դիմում են՝ վերջիններին համոզելու համար մասնակցել իրանց յանցանքների մէջ, չեն համապատասխանում սակայն խաղաղ գիւղացիների շահերի հետ, որոնք հանգստութիւն և բարօրութիւն են վայելում կայսերական կառավարութեան հովանաւորութեան տակ, և ոչ միայն բարոյական, այլ և նիւթական վնաս են պատճառում։ Այդ գործողութիւնները խախտում են հասարակական կարգը և վնաս են հասցնում բնակիչների մի մասին։ Նրանք վիրաւորում են մարդասիրական զգացմունքները և բոլոր քաղաքակիրթ ժողովուրդների զայրոյթն են յարուցանում։ Դա այնքան ակնյայտնի ճիշդ է, որ խաբվածների մեծամասնութիւնը վերջ ի վերջոյ փոշմանեց և հնազանդվեց։ Այդ պատճառով ներկայով նախազգուշացնում ենք, որ չը պէտք է ուշադրութիւն դարձնել կեղծ դրդումների վրա, չը շեղվել հաւատարմութեան ճանապարհից, այլ պարտաւոր են զբաղվել իրանց գործերով, ինչպէս անցեալում, յոյս դնելով կայսերական կառավարութեան արդարամտութեան վրա։ Նրանք պարտաւոր են տալ կառավարութեանը զէնք և իրանց մօտ գտնվող պայթուցիկ նիւթերը։ Նրանք բոլորը, որոնք կը պարապեն աւազակութեամբ կամ այնպիսի գործողութիւններով, որոնք կարող են խախտել հասարակական կարգը, կամ նրանք, որոնք աջակցութիւն ցոյց կը տան ապստամբներին, անյապաղ կը հալածվեն զինուորված ոյժով և խստապէս կը պատժվեն»։

—Սոֆիայից «Бирж. Вѣд.» լրագրին հեռագրում են, որ Կիւստէնդիլի մօտ Սոչովիցայի շրջականերում, ընդհարում տեղի ունեցաւ ապստամբների և թիւրքերի միջև, որի ժամանակ վերջիններս ներս խուժեցին բուլղարական իշխանութեան սահմանները։

—Բուլղարական «Дровничъ» լրագիրը հաղորդում է, որ իբր թէ Ռուսաստանի և Բուլղարիայի միջև կայ դաշնակցական պայմանագիր, որը կրում է նախկին մինիստր-նախագահ Դանևի և նախկին զինուորական մինիստր գեներալ Պաւլօվի ստորագրութիւնները։ Լրագիրը իբր թէ ունի այդ դաշնագրի պատճէնը, որի մէջ ասված է, որ Թիւրքիայի հետ պատերազմի դէպքում Բուլղարիան առանց աջակցութեան չի մնայ։

—Բերլինից «Бирж. Вѣд.» լրագրին հեռագրում են. «Ջէմլինից սակաւ յուսալի աղբիւրներից հեռագրով հաղորդում են, որ սերբիական թագաւորի վրա մի քանի քարեր գցեցին, երբ նա բաց կառքով դուրս էր գալիս պալատից, և վիրաւորեցին նրան։ Այդ րօպէին իբր թէ գնդակ էլ արձակվեց, բայց, բարեբաղդաբար, նպատակին չը հասաւ։ Նոյն Ջէմլինից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, դիվիզիայի գեներալ Եանկօվիչ, որ հրաժարվեց հեռանալ իր պաշտօնից, հեռացրված է։ Թագաւորը և մինիստրները կատարելապէս սարսափահար են եղած պետական վերջին յեղափոխութեան հերոսներից»։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

31 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մեծ Իշխան Միխայէլ Նիկօլայեվիչի առողջութիւնը բոլոր կողմերից հետզհետէ լաւանում է։ Աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ հիւանդութեան ընթացքում չէ կարելի չօչափելի փոփոխութիւններ սպասել մօտ ապագայում, առաջիկայում բիւլլետէնները հրատարակվելու են միայն պարբերաբար։

ՎԱՐՇԱՒԱ։ Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհին իրանց այցելութեամբ բաղդաւորեցին պրիվիսլինեան ճանապարհների չարժական հիւանդանոցը, որ գտնվում է առանձին վագօնի մէջ։ Նրանք մանրամասնօրէն զննեցին այդ հիւանդանոցը, որ շինված է գիտութեան վերջին խօսքի համեմատ։

ՊՈԼՏԱՒԱ։ Հանդիսաւոր կերպով իշխանութիւնների, հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչների, Գալիցիայից եկած պատգամաւորների և խուռն բազմութեան ներկայութեամբ բացվեց Կոտլեարեվսկու արձանը, որ շինված է յարգողների նուիրատուութեամբ։ Արձանի արժէքը—15,000 րուբլի է։

ԿԱԼՈՒԳԱ. Ծիցցրինսկից գաւառի Լիւդնով գիւղում գիւղացիների միջոցներով շինված է արձան Ազատարար Թագաւորին։ Մաառիվ պատուանդանի վրա կախված է Թագաւորի բրոնզէ պատկերը ամբողջ հասակով։ Արձանը շինված է գիւղի կենտրոնական տաճարական հրապարակում։

ՎԼՈՒԱՎԱ։ Առաւօտեան ժամը 10-ին Նորին Կայսերական Մեծութիւնները չքախմբի ուղեկցութեամբ, գալով Ուբուսօվկա, ուղեւորվեցին քաղաքի մօտից անցնող զօրքը տեսնելու։ Եղանակը հիանալի է։ Թագաւոր Կայսրը ձի հեծած անցաւ զօրքի առաջից, իսկ Թագուհին՝ քառաձի կառքով։ Ցեառոյ բարձրագոյն ներկայութեամբ կայացաւ նախաճաշ 2500 մարդու ներկայութեամբ։ Նախաճաշից յետոյ Նորին Մեծութիւնները վերադարձան երկաթուղու կայարանը և ընդունեցին ինվալիդների տան երեխաներին և պատգամաւորութիւն։ Ժամը 3-ին նրանք մեկնեցին Բրեստ։

ԿԵՕԼՆ։ Ճիշտ չէ տարածված այն լուրը, թէ «Մօլտկէ» դպրոցանաւը ուղեւորվելու է Բէյրութ։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Ապստամբական շարժման շրջանում՝ Կըրխ-Քիլիսայի սանջակում տեղաւորված են 28 բատալիոն և 6 բատարէյ։ Ալբանական բեգիքները Ադրիանոպոլից Կըրխ-Քիլիսա անցնելիս լուրջ անկարգութիւններ կատարեցին, մանաւանդ Ենիչայում, որտեղ նրանք թալանեցին եկեղեցին։ Սանջակի ներքին մասերից գալիս են բազմաթիւ անհանգստացնող լուրեր։ Մի զօրագունդ թալանել է Էրեկլէր և Ալամջիկ գիւղերը։ Վերջինումս գլխատված են 220 բուլղարներ իրանց ընտանիքների ներկայութեամբ։ Բռնութիւն է կատարվում Կըրխ-Քիլիսայում և ուրիշ տեղերում իշխանութիւններն ջանքեր են գործ դնում, որպէս զի նորից հաւաքեն թալանած իրերը և վերադարձնեն տէրերին։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Թագաւորը վճռել է ընտրութիւնները վերջանալուց յետոյ շուտով նշանակել բուն պարլամենտական կառավարութիւն։ Թագաւորի նախաձեռնութեամբ առաջիկայ սկուպշչինան հրաւիրվելու է ժամանակից շուտ։ Ձերբակալված օֆիցէրների գործը քննվում է բնական կարգով։ Բոլորը հաւատացած են, որ բարեբաստիկ լուծում կը ստանայ։ Նիշում ձերբակալված 24 օֆիցէրները բերված են այստեղ։ Դատաստանական ակտերը յանձնված են զինուորական մինիստրին։

ՍՈՖԻԱ։ Մակեդոնական ներքին կազմակերպութեան լիազօրները մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչներին յանձնեցին մի յայտագիր, որով պահանջում են, թէ ապստամբները վրէժ են լուծելու մահմեդական ազգաբնակութիւնից և դրա պատասխանատուութիւնը կընկնի մեծ պետութիւնների երկդիմի քաղաքականութեան վրա, եթէ Թիւրքիան չը դադարեցնէ բուլղար տարրի ոչնչացումը։

ԲԵՐԼԻՆ։ Տեանձինում խոլերա է յայտնվել։

ՎԻԷՆՆԱ։ Կառավարութիւնը լիազօրութիւն է տուել ծախսելու 15,000,000 կրոն, իբրև օժանդակութիւն հեղեղից վնասված ազգաբնակութեանը և հաղորդակցութեան ճանապարհները վերականգնեցնելու համար։

ՓԱՐԻԶ։ «Լատուշ-Տրեվիլ» տականաւը ուղեւորվեց դէպի Ցէյլանդի կղզիները։ Մարսելում կասկածելի հիւանդութեան 19 դէպքերից 13-ը մահով վերջացաւ։

ՄԵՐՁԵՆԲՈՒՐԳ։ Կայսրը մեկնեց Ունգարիա։

ԼԷՑՉԵՍՏԵՐ։ Արհեստաւորական կազմակերպութիւնների համաժողովը ընդունեց մի բանաձև, որով զզուանք է արտայայտում բուլղարների կոտորածի առիթով և միջնորդում է կառավարութեանը միջամտելու յօգուտ բուլղարների։

ԱԹԷՆՔ։ Մակեդոնիայում ոչնչացրած է ամբողջ բերքը։ Ազգաբնակութեանը սով է սպառնում։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Հնարովի է համարվում այն լուրը, թէ Բէյրութում ընդհարում է տեղի ունեցել ամերիկական նաւաստիների և արաբների միջև։

ՓԱՐԻ։ Նաւագնացութեան և վաճառականութեան ռուս ընկերութիւնը Սև և Ազովեան ծովերի գործակալութիւններին 40⁰/₀ զիջում անել Գագրիի ցուցահանդիսի համար բերվող էքսպօնատների համար։

ՆԻԺՆԻԹ-ՆՕՎԳՈՐՕԴ։ Քաղաքը բացեց Ալեքսանդր II Թագաւորի անունով, 1861 թ. փետրվարի 19-ին յիշատակին. մի դպրոց 400 տղայ և աղջիկների համար,

ՎԻԷՆՆԱ։ Կայսրը մեկնեց դէպի Գալիցիա՝ զօրախաղերին ներկայ լինելու։

ՍՈՖԻԱ։ Քաղաքական շրջաններում գրգռված են, որ Թիւրքիան մեծ քանակութեամբ զօրք է կենտրոնացնում սահմանագլխում։ Լրագրների հաշւով Մակեդոնիայում ապստամբութեան սկզբից մինչև այժմ սպանվածների թիւը հասնում է 40,000 հոգու։ Հաղորդում են Օխրիդայի և Լերինայի շրջաններում տեղի ունեցած ընդհանուր կոտորածների մասին։

ԼՎՕՎ։ Զաբոլօտօվում տօնավաճառի ժամանակ լուր տարածվեց, թէ հրէական տան մէջ սպանված է մի կին, որը փող էր ստանում ծախած եղների համար։ Թէև տեղական իշխանութեան ներկայացուցիչը փորձեց ցոյց տալ, որ լուրը անհիմն է, բայց այնուամենայնիւ—ամբոխը յարձակվեց հրէաների վրա։ Երեքը ծանր վէրքեր ստացան։ Կոտորածը կէս ժամ շարունակվեց։

ՍՈՖԻԱ։ Չը նայելով որ պաշտօնապէս յայտարարված է, թէ ապստամբութիւնը խաղաղված է, հրոսակախմբերը յայտնվում են և ընդհարումները չեն դադարում։

1 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհին և Մեծ Իշխան Թագաժառանգը օգոստոսի 30-ին մեկնեցին դէպի Բէլօվեժ։—Ներքին գործերի մինիստրը որոշեց թոյլատրել «Русскія Вѣдомости» լրագրի հատով վաճառումը։

ԿՐԵՄԵՆՉՈՒԳ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց ոճրագործների մի խումբ, որի անդամները Սիբիրից փախածներ են։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Փակվեց գեմստվօյական բժիշկների համաժողովը։

ԱՍԽԱԲԱԴ։ Բէլուջիստանի խաները, որոնք եկել էին Սեռախսից, մնացին այստեղ մօտ մի շաբաթ և ճանապարհ ընկան Մէշհէդի վրայով դէպի Սեիստան։ Նրանց խնդրի էութիւնն այն էր, որպէս զի թոյլ տան գաղթելու Ռուսաստանի սահմանները։ Խաներին մանաւանդ արվեց այն հանգամանքը, որ սեփական կարիքների համար էլ պակասում է ոռոգվող հող, որ գաղթականներ չեն կարող յոյս դնել ռուս կառավարութեան նիւթական աջակցութեան

վրա և վերջապէս Պարսկաստանի բարի հարևանական վերաբերմունքի վրա։ Խաների պատմածից կարելի է դուրս բերել այն եզրակացութիւնը, թէ նրանք փախել են Բէլուջիստան անգլիացիների ճնշումների պատճառով և բնակութիւն են հաստատել Սէիստանի լեռները, որտեղ Թաֆառաշըջիկ կեանք են վարում։ Նրանք ենթադրում են Ռուսաստանին օգտակար լինել, եթէ գինւորներ։ Բոլոր ծախսերը խաների ապրուստի (նահանգում) և նրանց ճանապարհորդութեան համար մինչև Մեշեդ նահանգական իշխանութիւնը վերցրեց իր վրա։

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ։ Առաւօտեան ժամը 10-ին Բուխարեստում և շրջականներում ուժեղ հարուածներ զգացվեցին։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Բէյրութի վալին հաղորդեց ամերիկական հիւպատոսին, թէ չատ չուտով և բաւարար ձևով կը լուծէ ենթահիւպատոս Մագելսենին պատահած խնդիրները և թէ նա մտադիր է բոլորովին փոփոխել Բէյրութ ոստիկանական ծառայութեան սիստեմը։

ՎԻԵՆՆԱ։ Խեդիվը ճանապարհ ընկաւ դէպի Կ. Պոլիս։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Մոնաստիրի և Ադրիանոպոլի վիլայէթներում Թիւրքական զօրքերը շարունակում են իրանց գործունէութիւնը ապստամբված տեղերը ճնշելու համար. վերջին շաբաթվայ ընթացքում բուլղարական 84 մեծ գիւղեր կրակի զոհ դարձան և չատ մարդիկ սպանված են։

ՀՌՈՄ։ Հրատարակված է կարգադրութիւն, որով Մարսելից բերվող մթերքների վերաբերմամբ պէտք է գործադրվին նոյն միջոցները, որոնք ձեռնարկված էին 1902 թ. ժանտախտի դէմ։

ՄԱՐՍԷԼ։ Այստեղ հիւանդութեան կասկածելի դէպքեր և հիւանդացածներից մեռածներ չեն եղել։

ՍՕՖԻԱ։ Ալբանական բէրիֆները մեծ կորուստներ ունեցան Վառիլեկօ տանող ճանապարհի կիրճում, հանդիպելով ապստամբների մեծ քանակութեան։ Ադրիանոպոլի, Մոնաստիրի և Օւսկիւպի վիլայէթներում [illegible] «Болгарія» [illegible]

ԲԷԼԳՐԱԴ։ [illegible] 2000 մարդ։ [illegible] «Народны Листы» և «Вечерни Новости» [illegible]

[illegible]

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Մեղադրական ակտը նիշված կանոնաւորված օֆիցերների դէմ հիմնված է այն փաստի վրա, որ կոչի մէջ առաջարկվում է սպանել մայիսի 29-ի բոլոր դաւադիրներին։ Զինւորական օրէնքների յօդուածներով դրա համար մինչև մէկ տարի բանտարկութիւն է սահմանվում, իսկ դրդողների համար—մի քանի տարի։ Մեղադրական ակտի մէջ չարժման պարագլուխներ են անուանված Նովակովիչ և Պետրովիչ կապիտանները և Լօնգումէրսկի ու Դրուգարեվիչ պօրուչիկները։ Զինւորական դատարանը նիստերը կը սկսէ սեպտեմբերի 2-ին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Զօրահանդէսի ժամանակ օգոստոսի 23-ին Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց արտասանել հետևեալ խօսքերը. «Խմում եմ իմ պանծալի զօրքի բարգաւաճման եւ փառքի համար»։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽԱՍԱՀԱԳ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑՈՒՄ վերաքննութիւններն ու նորեկների ընդունելութիւնը սկսվում է սեպտեմբերի 9-ին։

Տեսուչ դպրոցի՝ Գարեգին վարդապետ 3—3

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստ են տպագրութեան «Ալի-Մէլիք և Սանասար», «Սասունցի Դաւիթ», «Պստիկ Մհեր», «Ռոստոմ և Սալման» (2-րդ տպ.), «Առիւծաձև Մհեր» (2-րդ տպ.) և «Որբիկների արցունքները»։ Որովհետև արտասահման եմ գնալու և փողի կարիք ունեմ, պատրաստ եմ ցանկացողին յանձնել այդ վեց աշխատութիւնների հրատարակութեան իրաւունքը 300 րուբլի կանխավճարով մի տարի պայմանաժամով։ Դիմել՝ Тифлисъ, Алексѣевская ул. № 5 Бр. Акоповымъ. յանձնել Գրիգոր Բալասեանցին։ 2—2

ԱՄԻՍԸ 2 ՌՈՒԲԼՈՎ

Նոր բացված ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ դպրոցում սովորացնում ենք պատրաստել ամենայն տեսակ չքեղ ձեռագործներ, նաև խալիչաներ արտասահմանի և պարսկական։ Ընդունում ենք պատուէրներ արժան գնով և գիչերօթիկուհիներ։ Ցանկացողները կարող են դիմել ամեն օր, առաւօտեան 9-ից մինչև երեկոյեան 7. Աւճալեան փողոցով, Անտօնեան փողոց № 3։ 2—3

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ԲՈՐՆՈ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՈՆ
Գ. Յ. Ի Ւ Ր Գ Է Ն Ս
Ոչնչացնում է պեպրնները, ռեւութիւնը, դեղին բծերը, պուզիկները եւ պտուկները եւ ներգործում է աւելորդ քրտնելու դէմ։ Խորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս առաւելապէս անուշահոտ սապօն, բարձր արժանաւորութեան։
ՈՍԿԷ ՄԷԴԱԼ 1898 թուի համար։
Կտորի գինը 50 կ., $1/2$ կտորի 30 կ.։
Ծախվում է բոլոր ամենալաւ դեղագործական մագազիններում եւ դեղատներում։
Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Յ. Իւրգէնսի մօտ Մօսկվայում։ Դէպօ, Թիֆլիսում, Ազմաւրովի մօտ, դեղագործական ապրանքների առեւտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Ծուբինովի եւ Գրիմզեակի, պ.-պ. Պօպօվների եւ Արիստակովի մօտ։ (1, 15) 16—24

☛ Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑԻ
Ուսումն Մայրենի Լեզուի
դասագրքերը թոյլատրված են պատշաճաւոր իշխանութիւնից
Նոր լոյս տեսաւ
«ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ»
երրորդ գիրքը, չորրորդ տպագրութեամբ
Բարեփոխված և ճոխացրած
(Թաղկացած է 300 երեսից մեծ գիրքով)
Երրորդ և յաջորդ տարիների համար։
Գինն է 65 կ.
Պահեստը Կենտրոնական գրավաճառանոցում։ Գումարով գնողներին գրավաճառանոցը զիջում է 20%։ 2—6

Մ. Ս. Մանդինեանի ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ

պատրաստվում են տղաներ արքունական միջնակարգ ուսումնարանների ստորին դասարանների համար։ Ուսումնարանը գտնվում է Սոլօլակում, Բէհբութեան փողոցում, № 64։
օ. 26, 29. ս. 1, 3, 5) 5—5

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

օսփական ծառանոցում պատուաստված 1—2 տարեկան սովորական մրգերի
ՄՐԳԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ
Ֆրանսիական և տեղական տեսակներ
Առաջարկում ենք զանազան մրգերի 1904 թւին պատուաստելու բոլորովին յարմար ճղաներ (ДИЧКИ)։ Այլ ևս օսփական արդիւնաբերութեան խնձորի և տանձի Թարմ սերմեր։ Գներն էժան են։
Ցուցակն ուղարկվում է ձրի։ Ուսումնարաններին և վանքերի համար 10% զեղչ։
Հասցէն՝ Карасубазаръ (Тавр. губ.), Бенглерову. (ա. 1) 2—5

ՌԱՇՏԻ ազգային երկսեռ դպրոցների համար ՊԷՏՔ ԵՆ ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԵՒ ՄԻ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ, առաջին տեղը կը տրվի ամուսիններին կամ քոյր և եղբօր։ Պայմանների մասին դիմել «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցը։ 2—4

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ!!!
Վ. եւ Ա. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻ
ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ,
որը գտնվում է Գոլովինսկի պրօսպէկտի վրա, առաջին գիմնազիոնի հանդէպ՝ նշանակված է
ՄԻՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՎ
ՉԸ ՏԵՍՆՎԱԾ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ։
Ծախու տրված են՝ ձմեռային և ամառային սեզօններից մնացած՝ տղամարդկանց, կանանց և երեխաների բոլոր ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԸ, որոնք անպատմելի կերպով պակասեցրած են իսկականից—30%-ից մինչև 50%։
ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ!!!
Անսպասման առանց սակարկութեան։ 9—15

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ
Ե. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
(Ծննդ. Յովհանջանեան)
Բեբութովսկայա փողոց, № 38.
Ընդունվում են երկու սեռի մանուկներ և պատրաստվում միջնակարգ դպրոցների համար։ Ընդունելութիւնը օգոստոսի 22-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից։
Մանկական պարտէզի պարապմունքները սեպտեմբերի 10-ից Պետերբուրգի Ֆրեօբելեան կուրսերն աւարտած վարժուհու ղեկավարութեամբ։
(օգ. 22, 24, 26, 28, 31-ին, սեպ. 1, 2, 4 5 և 7-ին) 5—10

Մանկական պարտէզ, ուսումնարան եւ պանսիօն
Ս. Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
Բագու
Օգոստոսի 15-ից տեղափոխվում է նոր բնակարան—Губернская ул. д. Бр. Красильниковыхъ, հայոց եկեղեցու մօտ։
Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից։ 7—8

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ
Ե. ԹՈՓՉԵԱՆԻ
Խմբագրած
„ԼՈՅՍ“
ՍԵՂԱՆԻ (1 ր.), ՊԱՏԻ (50 կոպ.) և ԳՐՊԱՆԻ (20 կոպ.) ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ 1904 Թ.
Վիճակագրակ., գրականակ., գիտական եւ գեղարուեստ. հարուստ յաւելուածներով։
Աշխատակիցներն են՝ Աճառեան Ա., Ահարոնեան Հ., բժ. Արծրունի Վ., Ա—Դօ, Բաշինջաղեան Գ., բժ. Բուդաղեան Ա., Թումանեան Յով., Խահակեան Աւ., Լէօ, Ծատուրեան Ա., ատամնաբոյժ Կաճկաճեան Ն., Ղազարեան Գ., Մալխասեան Ստ., Մանուէլեան Լ., ատամնաբոյժ Մակարեան Պ., Մեծատուրեան Գ., Յովհաննիսեան Տիգ., Նիկողոսեան Ն. քահ., Շիրվանզադէ, Ջորանեան Ա., Պռօշեան Պ., Ջամբազեան Զ., Սերովբեան Բ., Տէր-Մինասեան Արշ. քահ., Տէր-Միրաքեան Յովհ., բժ. Օհանեան Բր., Փափազեան Վրթ., դոկտ. Փաչայեան Կ., բժ. Քալանթարեան Լ., Ցրանգեան Ե. և ուրիշները։
«ԼՈՅՍ»-ն իր չքեղ արտաքինով (բազմաթիւ պատկերներ) և բազմակողմանի բովանդակութեամբ լինելու է ամեն մի ընթերցողի խորհրդատու ընկերը, ամեն մի ընտանիքի սեղանի զարդը։
Այժմեանից գումարով գնողներին ձեռնտու զիջումն կը լինի։
Սեղանի օրացոյցում կը տպագրվին նաև յայտարարութիւններ բոլոր լեզուներով. վճարը երեսը—(6×4=24 քառ. վերշօկ)—25 ր., $1/2$ եր.—15 ր., $1/4$ եր.—8 ր., $1/8$—5 ր.։
Դիմել՝ Тифлисъ. Троицкая 11. Е. Топчяну. Արտասահմանից՝ Tiflis. Troizkaia 11. E. Toptschian. Թիֆլիսում յայտարարութիւններ ընդունվում են նաև «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում (Дворц. ул.), „Гаванна“ (Головинскій пр. 3) և „Прогрессъ“—(Головин. пр. подъ Собраніемъ)—ծխախոտավաճառութիւններում։ 6—10

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Թիֆլիս, Միքայէլեան փողոց, № 161.
Պարապմունքները կը սկսվին սեպտեմբերի 10-ին։ Դասընթացքը կիսամեայ է։ Մանկավարժական կազմը—լաւագոյն մասնագէտներից։ Կուրսերին կից կան ապրանքային մուզէյում, գրադարան և բիւրօ. ընդունվում են երկու սեռի անձինք։ Ծրագիրը—Ս. Պետերբուրգի կուրսերի նման։ Դասախօսութիւններ ապրանքագիտութիւնից, առևտրական անտեսագիտութիւնից, հաշւագիտութեան զանազան ճիւղերից—բանկային, երկաթուղային, պետական, խմիչքեղէնի արքունի վաճառման, գործարանային և այլն։ Խնդիրներ ընդունվում են մինչև սեպտեմբերի 10-ը կուրսերի դիւանատանը։ Միքայէլեան փողոց, № 161, առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև ժամի 1-ը և երեկոյեան 5—8-ը։
Հիմնադիր Ի. Բրօն Ֆօն Բրէննէր։
ե. հ. կ. 5—15

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում
վաճառվում են հայերէն հետևեալ նոր գրքերը՝
Ալթունեան Արշ., Աղքատին պատիւը կամ Նախախնամութեան մատը, իրական վէպ, 4 հատոր, Գահիրէ, գ. 2 ր. 40 կոպ.։
Անդրէեվ Լ., Օտարազգին, Թարգ. ռուս. Տ. Յովհաննիսեան, Թիֆլ. 1903 թ., գ. 10 կ.։
Արարի, Գերմանական հիւանդութիւն, Թիֆլ. 1903 թ., գ. 20 կ.։
Բուրժէ Պօլ, Միխտատվանութիւն, վէպիկ, ֆրանս. թարգմ. Ն. Ցարոյ, Թիֆլ. 1903, թ. 15 կ.։
Գօրկիյ Մակս., 26 տղամարդ և 1 աղջիկ, թարգ. Մուշէ վարդապետ, Թիֆլ. 1903 թ. 5 կ.։
Թաւարքէգեան Վ., Բանաստեղծութիւններ, Թիֆլ. 1903 թ. գ. 50 կ.։
Եսայեան Յար., Րաֆֆի—նրա կեանքը և գրական գործունէութիւնը, Թիֆլ. 1903, 10 կ.։
Լալայեան Եր., Հօբօռ—ժողովրդական առակ, Թիֆլ. 1903 թ. գ. 5 կ.։
Նաւասարդեան Տիգր., Հայ-ժողովրդական հէքիաթներ, 10-րդ գիրք, Թիֆլ. 1903, 50 կ.,
[illegible]», Բառգիրք Արարատեան բարբառի մօտ 5000 բառ ու ոճ։ Թիֆլիս, 1903 թ. գ. 50 կ.։
Սոլօվեան Յովակիմ, Մեռած Ծովում, վէպ երեք մասից բաղկացած, Մօսկ., 1902, 1 ր.։
Րաֆֆի, Ոսկի աքաղաղ, ա. և բ. մաս, հեղինակի պատկերով բ. տիպ, Բագու, 1903, գ., 1 ր.։
Դիմել Тифлисъ, въ Центральную книжную торговлю. 5—5